



Departamenti i Mbikëqyrjes së Tregut të Sigurimeve

Departamenti i Mbikëqyrjes së Tregut të Kapitaleve

**Analizë mbi përdorimin e monedhës kombëtare në
tregjet financiare, nën mbikëqyrjen e Autoritetit të
Mbikëqyrjes Financiare**

Shkurt 2018

Përmbajtja

I.	Hyrje.....	3
II.	Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve	4
A.	Tregu i sigurimeve.....	4
1.	Informacion mbi primet bruto	4
2.	Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit	6
B.	Tregu i Kapitaleve.....	10
1.	Tregu me pakicë.....	10
2.	Obligacionet me ofertë private në Euro	10
C.	Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve.....	11
III.	Përfundime	13

I. Hyrje

Ministria e Financave dhe Ekonomise, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare dhe Banka e Shqipërisë nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi “Për zgjerimin e përdorimit të monedhës kombëtare në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare” në muajin prill të vitit 2017, ku angazhohen të ndërmarrin veprime për të ulur nivelin e përdorimit të monedhave të huaja në ekonomi sipas sektorëve të cilët mbikëqyrin, monitorojnë apo operojnë në aktivitetin e tyre.

Duke qene se në vendin tonë është krijuar një traditë e përdorimit të gjerë të monedhave të huaja (valutat), kryesisht te Euros dhe dollarit amerikan, masat që duhet të ndërmerren për minimizimin e përdorimit të monedhave të huaja duhet të jenë të kujdesshme dhe të argumentuara, për të qenë efektive.

Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare (me tej, Autoriteti) lidhur me përdorimin e monedhave të huaja në tregjet që mbikëqyr, është duke punuar me operatorët dhe investitorët për masat që duhet të ndërmerren për të minimizuar përdorimin e monedhave të huaja në tregjet financiare nën mbikëqyrje. Lidhur me veprimtarinë në valutë, në këtë raport janë përfshirë: Informacioni për tregun e sigurimeve sipas produkteve dhe investimeve nga shoqëritë, informacioni për fondet e investimeve dhe të pensioneve vullnetare private. Disa nga produktet financiare të këtyre institucioneve, operojnë në valutë për arsye objektive. Këtu mund të përmendim për shembull, produkte të sigurimit të detyrueshëm motorik, si polica kufitare dhe kartoni jeshil. Produkti i Kartanit Jeshil është produkt ndërkombëtar sigurimi, i cili lëshohet në monedhën Euro, pasi edhe detyrimet që i lindin shoqërisë së sigurimit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për pagesë dëmshpërblimi nga ky sigurim janë në Euro. Polica kufitare lëshohet në pikat e kalimit kufitar gjatë hyrjes së automjeteve me targa të huaja në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe pagesa e primit të polices në monedhën vendase do të vështirësonte procesin e pajisjes së konsumatorit me këtë policë sigurimi. Po kështu, disa nga produktet kryesore të aktivitetit të sigurimit, si sigurimi i pronës me përfitues bankat tregtare ose sigurimi i Jetës së debitorit, janë të lidhura ngushtësisht me monedhën e kredisë. Monedha në të cilën disbursohet kredia dikton dhe monedhën e lëshimit të policës, për shkak të nevojës për të rikuperuar në të njëjtën monedhë vlerën e detyrimit, në rastin e ndodhjes së ngjarjes së sigurimit.

Tek fondet e investimit, në disa prej tyre, natyra e profilit të veprimtarisë kërkon investimin e tyre në aksione apo tituj të tregjeve ndërkombëtare, pra realizohet në valutë. Sidoqoftë, Autoriteti vepron në mbështetje të kuadrit rregullativ për të kufizuar rrezikun e kursit të këmbimit për këto institucione dhe për investitorët në këto tregje. Në këtë drejtim, Autoriteti do të vleresojë nevojën për masa të reja.

II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve

A. Tregu i sigurimeve

1. Informacion mbi primet bruto

Referuar të dhënave të 30.09.2017 primet e shkruara bruto¹ rezultojnë për të gjithë aktivitetin e tregut të sigurimeve Jo-jetë dhe Jetë në rreth 12 miliardë lekë. Rreth 35 % e këtyre primeve janë realizuar në monedhën Euro.

Sipas llojit të sigurimeve, aktiviteti i sigurimit të Jetës rezulton me nivel më të lartë të euroizimit me rreth 40% të primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit. Aktiviteti i sigurimit të Jo-Jetës, i cili dikton dhe ecurinë e tregut në total në nivel primesh, paraqet rreth 35% të primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit.

Në mënyrë më të detajuar vihet re se përveç produkteve të kartonit jeshil dhe sigurimit kufitar ka edhe disa nga produktet vullnetare që rezultojnë me të ardhura 100% të realizuara në Euro, siç janë produktet vullnetare të Aksidenteve dhe Shëndetit, Jeta dhe shëndeti në udhëtim, sigurimi i jetës së studentëve, si dhe jeta e depozitorit. Gjithashtu produktet që shfaqin një vlerë të primeve të shkruara në përqindje të lartë në euro janë edhe produktet e Kaskos, ato inxhinierike si sigurimi i të gjitha risqeve në ndërtim (CAR),² dhe sigurimi i të gjitha risqeve në montim (EAR)³ në aktivitetin e Jo-Jetës dhe Flexi plan⁴ për atë të Jetës. Gjithashtu, produktet si sigurimi i mallit në transport apo sigurimet inxhinierike paraqesin një nivel të lartë euroizimi për shkak të interesit të siguruar nga këto kontrata, interes i cili vlerësohet kryesisht në Euro në rastet e import-eksporteve, dhe sigurimeve inxhinierike që përfshijnë vepra madhore të infrastrukturës përfshirë ato me shoqëri ndërkombëtare.

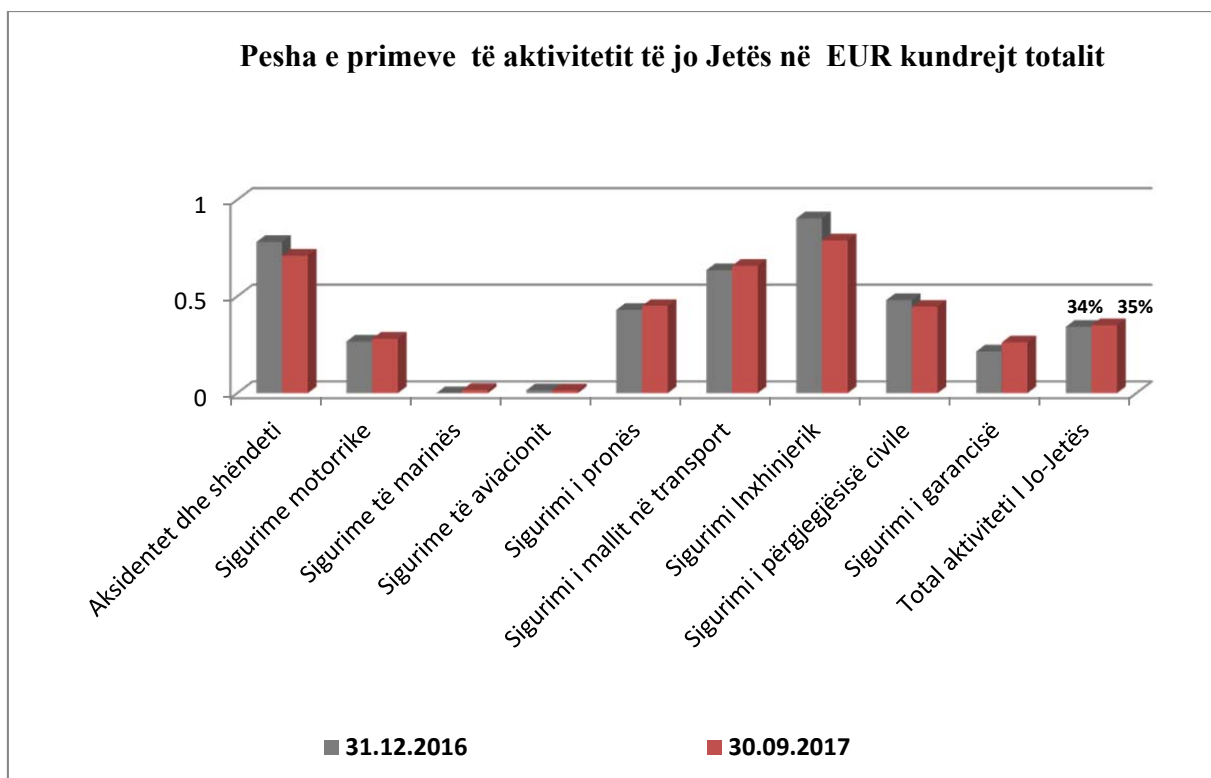
Siç vërehet edhe nga grafiku 1, si më poshtë pesha e primeve të shkruara në Euro kundrejt atyre në Lekë për aktivitetin e Jo-jetës paraqitet pothuajse e pandryshuar për të dyja periudhat.

¹ Primet e shkruara bruto janë të ardhura për shoqëritë e sigurimit. Si të tilla, këto dy terma përdoren në këtë material si zëvendësues të njeri-tjetrit.

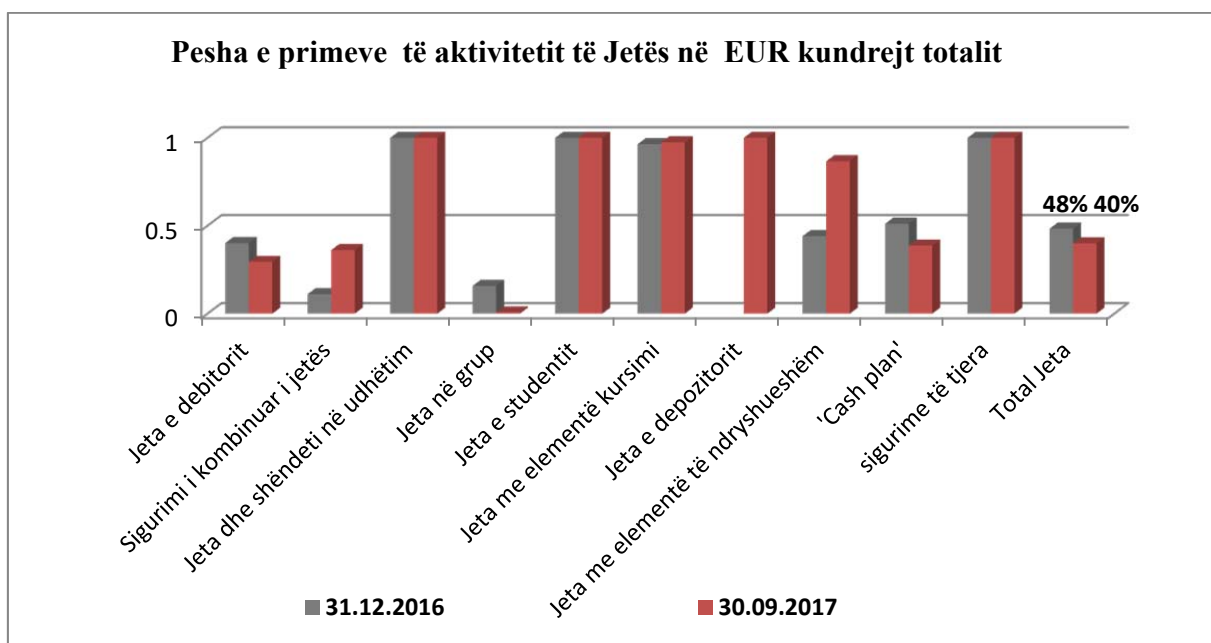
² Policë sigurimi që ofron mbulimin në sigurim nga të gjitha rreziqet për fazën e ndërtimit të objekteve dhe gjithashtu edhe për një afat garancie pas përfundimit të punimeve.

³ Policë sigurimi që merr përsipër të paguajë për dëmtimet e punimeve në të gjitha fazat e montimit të makinerive dhe pajisjeve në objektet industriale.

⁴ Me anë të produktit Flexi plan, përfitimet janë në rast të humbjes së jetës si pasojë e aksidentit, humbjes së jetës nga faktorë natyrore; paaftësisë së përhershme të plotë; paaftësisë së përhershme të pjesshme, etj.



Paraqitja në grafikun 2, si më poshtë tregon peshën e primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit të këtyre primeve për aktivitetin e sigurimit të Jetës.



Siç vërehet edhe nga grafiku i mësipërm peshën e primeve të shkruara në Euro kundrejt atyre në Lekë për aktivitetin e Jetës paraqet një ulje për 30.09.2016 krahasuar me 31.12.2016.

2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit

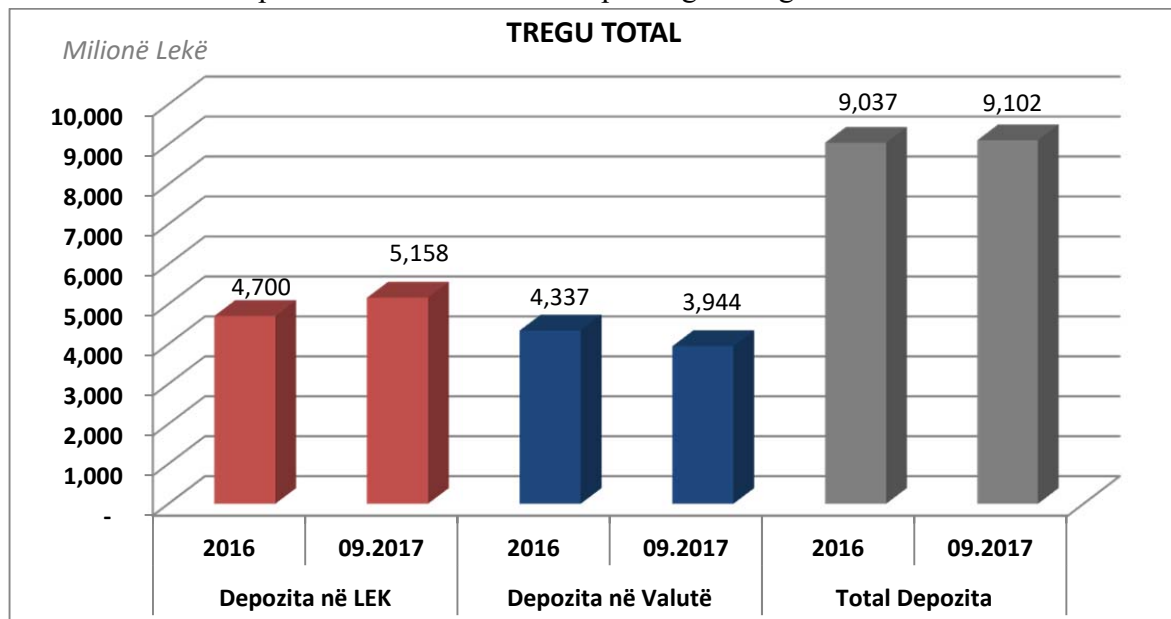
Depozitat e shoqërive të sigurimit në 30.09.2017, të investuara në monedhat Lek dhe valutë të huaj, rezultojnë në vlerë totale rreth 9.1 miliardë Lekë.

Nga këto depozita në monedhën vendase LEK janë investuar rreth 5.2 miliardë Lekë, ose rreth 56.7% të totalit të depozitave, ndërsa ato në valutë rezultojnë të jenë rreth 3.9 miliardë Lekë, ose rreth 43.3% të vlerës totale të depozitave.

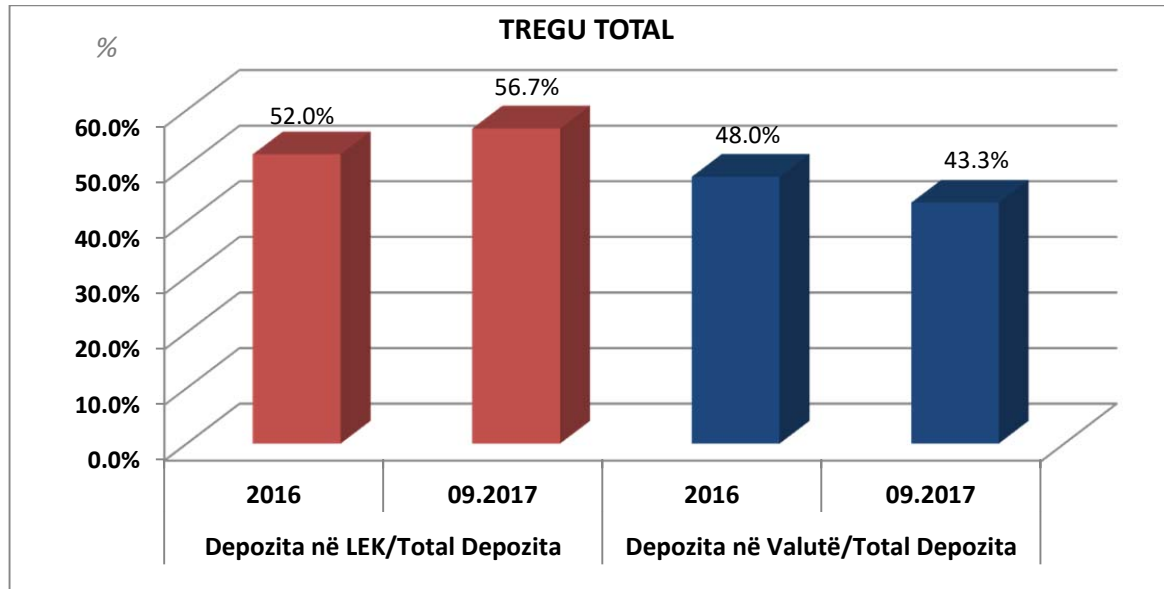
Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat zënë rreth 78.6% të depozitave totale në valutë dhe 34.1% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD.

Kundrejt fundit të vitit 2016, depozitat në valutë shënojnë një rënie të lehtë, në vlerë dhe në peshë ndaj totalit të depozitave të shoqërive të sigurimit, siç paraqiten në grafikun 3 dhe 4 më poshtë në nivel tregu për periudhat 30.09.2017 dhe 31.12.2016.

Grafik 3: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve në total



Grafik 4: Pësja e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave



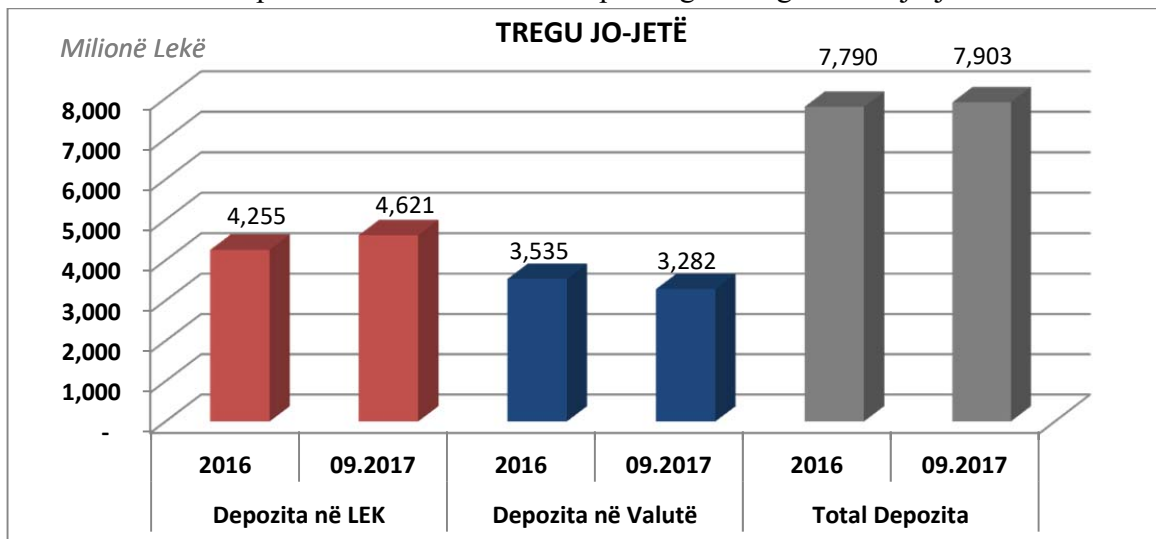
a) Tregu i sigurimeve jo-jetë

Përsa i përket tregut të sigurimit jo-jetë, në 30.09.2017, rreth 4.6 miliardë Lekë janë investuar në depozita në Lekë, ose rreth 58.5% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 3.3 miliardë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 41.5% kundrejt totalit të depozitave.

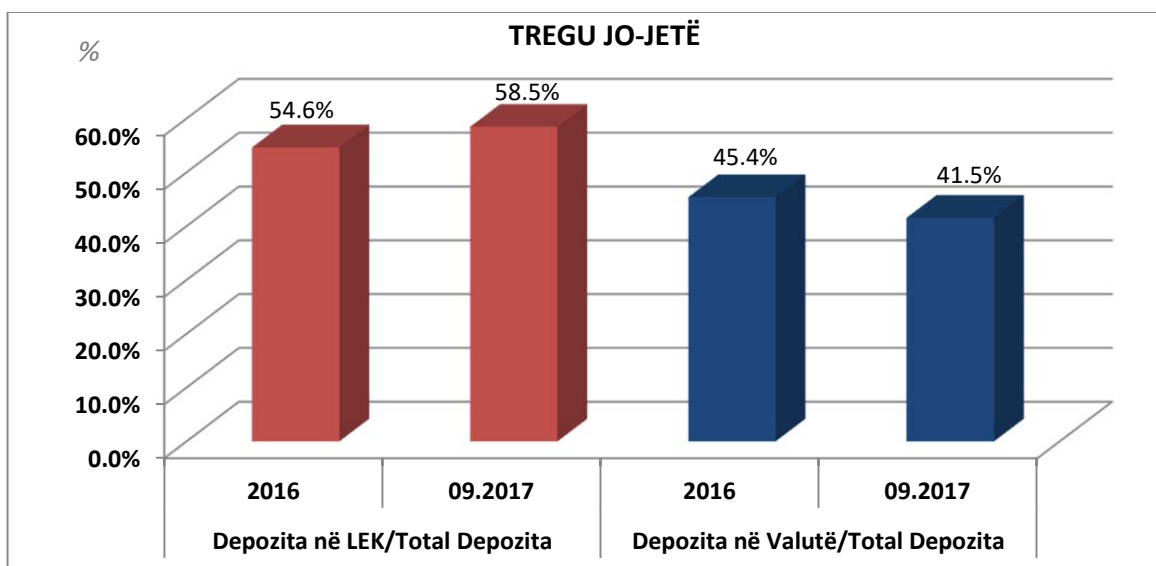
Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat kapin vlerën rreth 18.9 milionë Euro, ose kundravlerën rreth 2.5 miliardë Lekë dhe zënë rreth 76.8% të depozitave totale në valutë dhe 31.9% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2016, pësja e euro-s në depozitat në valutë është rritur lehtë, ndërkohë që depozitat në valutë kanë shënuar rënie ndaj totalit të depozitave.

Në grafikun 5 dhe 6, më poshtë paraqiten vlerat dhe pëshat e depozitave në Lek dhe në valutë për tregun e sigurimeve jo-jetë për periudhat 30.09.2017 dhe 31.12.2016:

Grafik 5: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve jo-jetë



Grafik 6: Pësja e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave



b) Tregu i sigurimeve të jetës

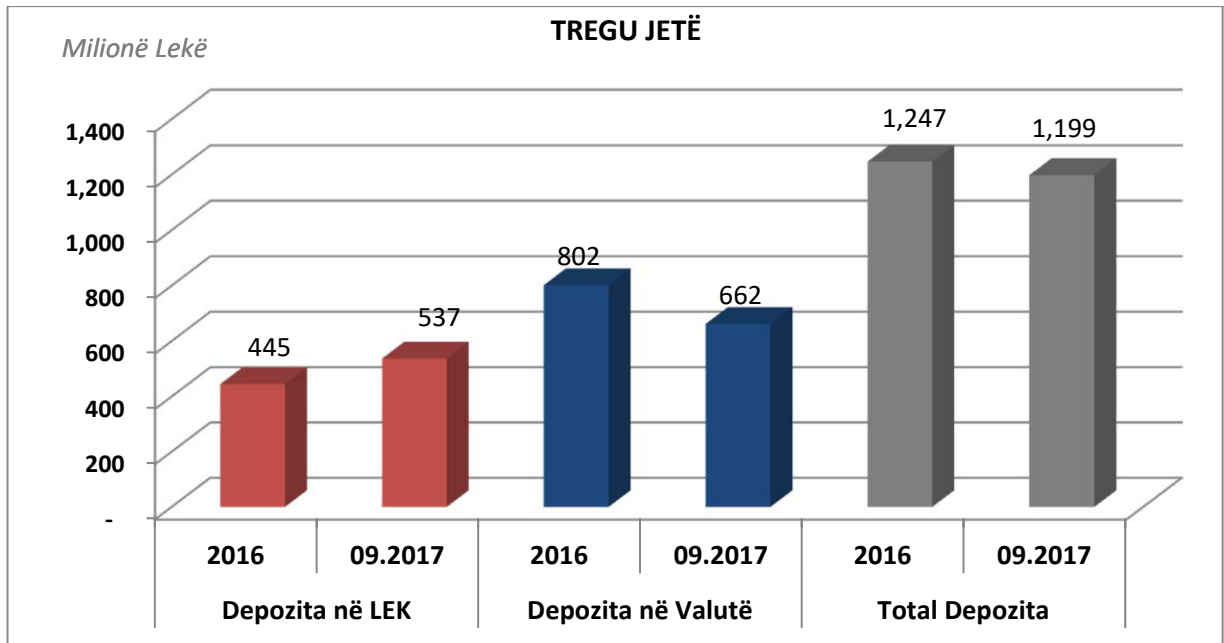
Përsa i përket tregut të sigurimit të jetës, rreth 537 milionë Lekë janë investuar në depozita në Lek, ose rreth 44.8% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 662 milionë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 55.2% kundrejt totalit të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat arrijnë vlerën rreth 4.3 milionë Euro, ose kundravlerën rreth 579 milionë Lekë dhe zënë rreth 87.4% të depozitave totale në valutë dhe 48.3% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave

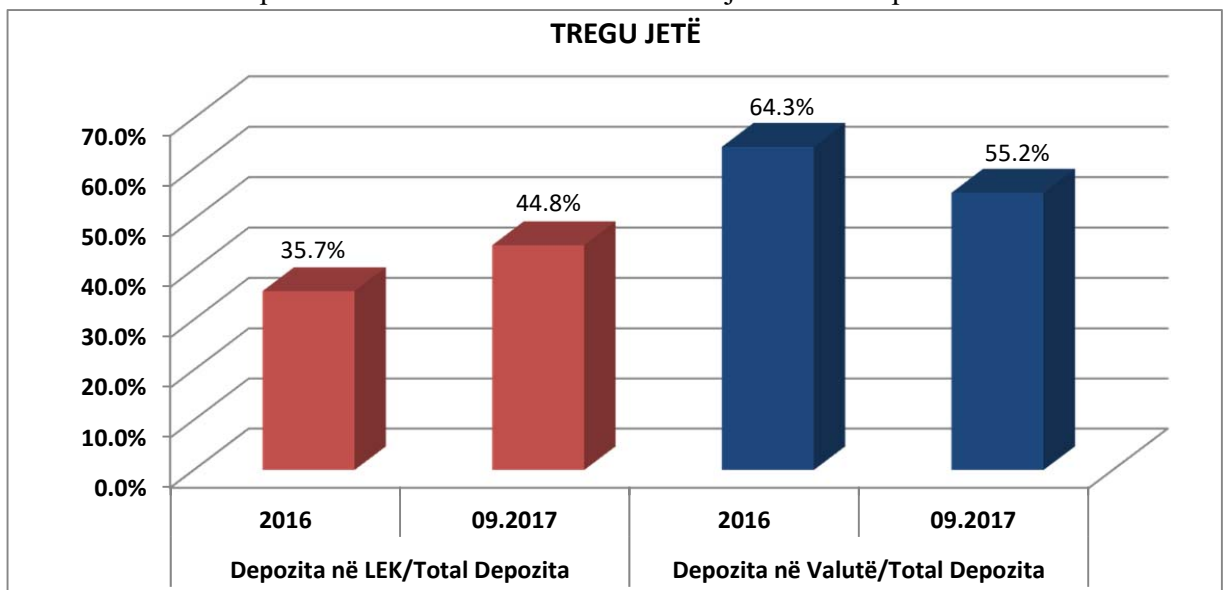
janë të investuara në USD. Edhe në këtë treg, depozitat në valutë në raport me depozitat totale, kanë shënuar rënie në krahasim me fundin e vitit 2016.

Në grafikun 7 dhe 8, më poshtë paraqiten vlerat dhe peshat e depozitave në valutë në tregun e sigurimeve të jetës për periudhat 30.09.2017 dhe 31.12.2016:

Grafik 7: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve të jetës



Grafik 8: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

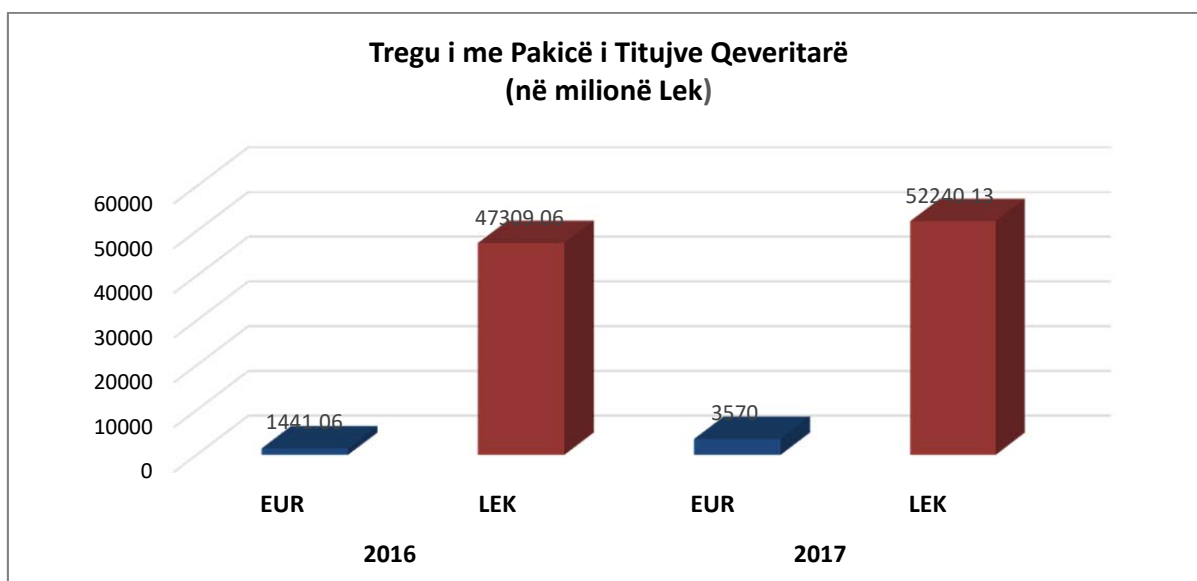


B. Tregu i Kapitaleve

Tregu Shqiptar i Kapitaleve, i mbizotëruar nga titujt e borxhit të qeverisë që janë kryesisht në lek, karakterizohet nga një shkallë tepër e ulët e euroizimit. Pjesëmarrësit kryesorë në këtë treg përdorin kryesisht monedhën vendase. Megjithatë ka edhe emëtues private të titujve që kanë kryer emëtime në valutë. Autoriteti do të monitorojë këtë treg, për të vlerësuar ecurinë e treguesve dhe nevojën për masa specifike.

1. Tregu me pakicë

Në përlllogaritjen e tregut me pakicë është përfshirë tregtimi i letrave me vlerë të borxhit (titujve) të qeverisë në monedhën Euro, si dhe blerjet në tregun primar. Ashtu si shihet dhe në grafikun e mëposhtëm vihet re një rritje e tregut me pakicë në monedhën euro, ndonëse modeste. Kjo rritje vjen si rrjedhojë e emëtimeve të obligacioneve dy vjecare në euro të Qeverisë Shqiptare në ankandet e zhvilluara në Korrik dhe në Gusht të vitit 2017.



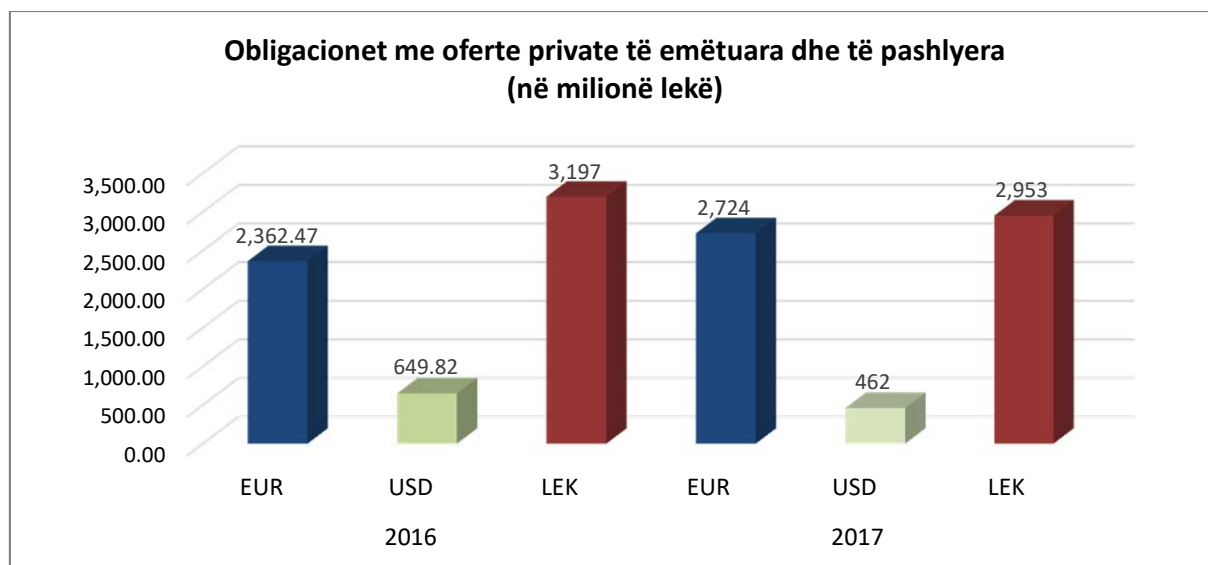
Grafik 9: Tregu me Pakicë i titujve Qeveritarë

2. Obligacionet me ofertë private në Euro

Tregu i kapitaleve iu ofron shoqërive aksionare mundësi për sigurimin e fondeve të financimit për biznesin e tyre. Duke filluar nga dhjetori 2011, emëtimi i obligacioneve nëpërmjet ofertave private ka qënë një burim financimi për banka dhe institucione financiare. Obligacionet janë emëtuar në monedhën vendase dhe në valutë të huaj (EUR dhe USD). Përkatësisht totali i shumës së obligacioneve të emëtuara dhe të pashlyera nëpërmjet ofertave private me 31.12.2017

është: 6.6 miliardë lekë, nga të cilat 41% janë në euro (ekuivalenti në lekë 2.7 miliardë) dhe 7 % në USD (ekuivalenti në lekë 462 milionë)

Gjatë vitit 2017 është vënë re një rënie e obligacioneve të emëtuara dhe të pushyera në Lek dhe një rritje e atyre në Euro. Arsyeja kryesore kanë qënë shlyerjet e obligacioneve në lek si dhe emëtime të reja në monedhën Euro.



Grafik 10: Obligacionet me ofertë private të emëtuara dhe të pushyera

C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve

Në tregun e fondeve të investimit operojnë tre fonde, nga të cilët dy kryejnë veprimtarinë në monedhën vëndase lekë dhe një në monedhën Euro.

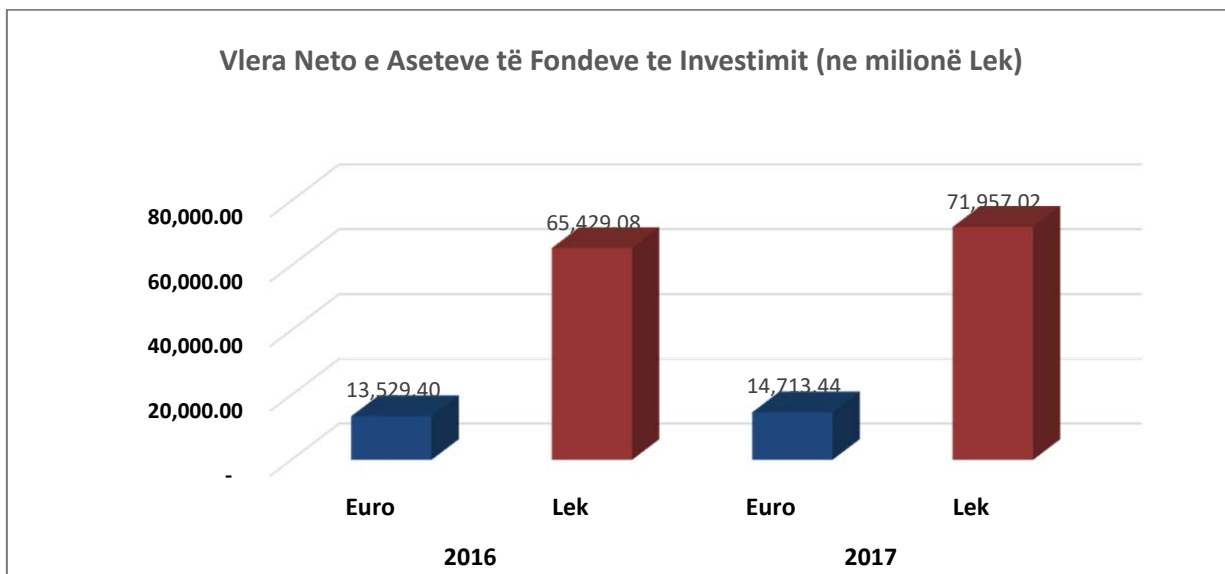
Fondi Raiffeisen Invest Euro, kryen të gjithë aktivitetin e tij në monedhën Euro duke nisur që nga mbledhja e kontributeve të anëtarëve, investimet e aseteve të fondit, tarifa e administrimit si dhe shlyerjet ndaj investitorëve

Asetet e fondit në Euro janë 111 mln Euro dhe zënë rreth 20.4% të totalit të aseteve të tregut.

Edhe detyrimet e këtij fondi, të cilat përfaqësojnë detyrimin ndaj shoqërisë administruese për tarifën e administrimit dhe detyrime për pagesat ndaj kuota mbajtësit, mbahen përsëri në monedhën Euro dhe zënë rreth 16% të detyrimeve të tregut. Dy fondet e tjera të investimit të

cilat operojnë në monedhën lekë nuk kanë investime në monedhën Euro dhe të gjithë asetet dhe detyrimet mbahen në monedhën vendase lekë.

Gjatë vitit 2017 fondi në Euro ka patur një rritje modeste në krahasim me fondet në lekë në vlerë absolute. Rritja e fondit në euro e shprehur në lekë për vitin 2017 ishte 1.18 miliardë lek. Nderkohë që rritja e fondeve në lekë gjatë vitit 2017 ishte rreth 6.5 miliardë lekë. Paraqitja grafike është si në vijim.



Grafik 11: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit

Sa i përket fondeve të pensioneve vullnetare, ato e kryejnë tërësisht aktivitetin e tyre në Lekë.

III. Përfundime

Pesha e vlerës së aseteve që administrohen prej subjekteve të mbikëqyrura nga Autoriteti është relativisht e ulët. Gjithashtu, bazuar në të dhënat e mësipërme, niveli aktual i përdorimit të valutës (Euro-s) në tregjet e mbikëqyrura nga AMF është në nivele përgjithësisht të ulëta dhe i diktuar nga profili i veprimtarisë së institucioneve të mbikëqyrura.

Si rezultat, në segmente të caktuara të këtyre tregjeve, nevojat për masa që ulin euroizimin dhe forcojnë përdorimin e monedhës kombëtare, mund të jenë të pranishme. Autoriteti do të monitorojë zhvillimet në këto tregje dhe më konkretisht do të fokusohet në drejtim të :

- a) **Ndërgjegjësimit të emetuesve private të titujve** për rreziqet që shoqërojnë huamarrjen në valutë në një kohë që të ardhurat kryesore të veprimtarisë janë në monedhën lek.
- b) **Rritjen e transparencës për produktet që iu ofrohen investitorëve, veçanërisht në drejtim të evidentimit dhe kuptimit sa më të qartë të rrezikut (të drejtpërdrejtë ose të tërthortë) të kursit të këmbimit.** Autoriteti gjykon që fenomeni i euroizimit në sistemin financiar reflekton shkallën e përdorimit të valutave në veprimet e agjentëve ekonomikë dhe vlerëson nevojën për adresimin e kësaj çështje, në drejtim të rritjes së transparencës ndaj investitorëve.